

Sygn. akt VI ACa 468/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Małgorzata Kuracka (spr.)

Sędzia SA – Krzysztof Tucharz

Sędzia SA – Agata Wolkenberg

Protokolant: – sekr. sądowy Beata Pelikańska

po rozpoznaniu w dniu 19 września 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) w P.

przeciwko (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 5 stycznia 2012 r.

sygn. akt XVII AmC 2472/10

1. zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że nadaje mu treść:

I. powództwo oddala;

II. zasądza od powoda (...) w P. na rzecz pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 394 (trzysta dziewięćdziesiąt cztery) złote tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. nieuiszczoną opłatę od pozwu przejmuje na rachunek Skarbu Państwa;

2. zasądza od powoda (...) w P. na rzecz pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 1116,00 (jeden tysiąc sto szesnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

VI A Ca 468/12 Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 5 stycznia 2012 roku, wydanym w sprawie z powództwa(...)w P. przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał pozwanej wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści: „Kupującemu przysługuje uprawnienie do odstąpienia od niniejszej umowy bez konieczności podawania przyczyny w okresie do dnia wydania mu Lokalu. Oświadczenie o odstąpieniu wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności i winno być doręczone Spółce za potwierdzeniem odbioru. Jeżeli Kupujący skorzysta z tego prawa po dokonaniu zapłaty pierwszej raty, to zobowiązany on będzie do

zapłaty kary umownej w wysokości 10 % ceny określonej w pkt 3.1. Zapłata kary umownej winna nastąpić w terminie 7 dni od daty złożenia oświadczenia o odstąpieniu od Umowy. Spółka uprawniona jest do potrącenia kary umownej z wierzytelnością Kupującego z tytułu zwrotu zapłaconej części lub całości ceny. Zwrot pozostałej części uiszczony ceny nastąpi w terminie 25 (dwudziestu pięciu) dni od dokonania wpłaty przez inną osobę, która zawrze ze Spółką przedwstępną lub właściwą umowę sprzedaży lokalu, lecz nie później niż w ciągu 90 dni od daty otrzymania przez Spółkę oświadczenia o odstąpieniu od umowy” ,nie obciążył pozwanej kosztami procesu na rzecz powoda; przejął na rachunek Skarbu Państwa kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem opłaty od pozwu, od której uiszczenia powód był zwolniony z mocy prawa; zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanej. Natomiast uprzednio wydanym na rozprawie w dniu 30 grudnia 2011 r. postanowieniem Sąd ten odmówił odrzucenia pozwu.

Rozstrzygnięcie Sądu zapadło na podstawie następujących ustaleń i rozważań. Pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. prowadzi działalność gospodarczą obejmującą m.in. wykonywanie robót budowlanych, w tym budowę i sprzedaż lokali mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych na terenie K., W. i P.. Zawierając umowy w zakresie swojej działalności, pozwana do dnia 25 maja 2010 r. posługiwała się m.in. wzorcem umownym o nazwie „Przedwstępna umowa ustanowienia odrębnej własności lokalu i przedwstępna umowa sprzedaży lokalu” dla inwestycji(...) we W. (Sąd przywołał jako postawę ustalenia decyzję Prezesa UOKiK Nr (...) z dnia 19 lipca 2010 r. k. 9 akt). Wzorzec ten zawiera w pkt. 8.1 zakwestionowane przez powoda postanowienie o następującej treści: „Kupującemu przysługuje uprawnienie do odstąpienia od niniejszej umowy bez konieczności podawania przyczyny w okresie do dnia wydania mu Lokalu. Oświadczenie o odstąpieniu wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności i winno być doręczone Spółce za potwierdzeniem odbioru. Jeżeli Kupujący skorzysta z tego prawa po dokonaniu zapłaty pierwszej raty, to zobowiązany on będzie do zapłaty kary umownej w wysokości 10 % ceny określonej w pkt 3.1. Zapłata kary umownej winna nastąpić w terminie 7 dni od daty złożenia oświadczenia o odstąpieniu od Umowy. Spółka uprawniona jest do potrącenia kary umownej z wierzytelnością Kupującego z tytułu zwrotu zapłaconej części lub całości ceny. Zwrot pozostałej części uiszczony ceny nastąpi w terminie 25 (dwudziestu pięciu) dni od dokonania wpłaty przez inną osobę, która zawrze ze Spółką przedwstępną lub właściwą umowę sprzedaży lokalu, lecz nie później niż w ciągu 90 dni od daty otrzymania przez Spółkę oświadczenia o odstąpieniu od umowy”.

Na wstępie rozważań prawnych Sąd zauważył, że zgłoszony przez pozwanego wniosek o odrzucenie pozwu jest bezpodstawny. Sprawa niniejsza- wytoczona przez organizację społeczną działającą na rzecz konsumentów, dotyczy uznania postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Podstawą prawną wytoczenia powództwa jest art. 3851 i następne k.c. Sprawa z odwołania (...) sp.z o.o. w K. od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest sprawą z zakresu ochrony konsumentów i jej podstawę prawną stanowią przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Brak tożsamości stron i podstawy prawnej obu powództw wyklucza możliwość odrzucenia pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Niezasadny był również zdaniem Sądu, zarzut braku legitymacji powoda do wytoczenia powództwa. Przepis art. 47938 k.p.c. wymienia wprost, jako podmiot legitymowany, organizację społeczną, do której zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów. Jednym z przedmiotów działalności powodowego (...) jest ochrona interesów konsumentów. Spełnia ono więc wymóg określony w w/w przepisie, stąd jest uprawniony do wniesienia przedmiotowego pozwu.

Przechodząc do rozważań dotyczących abuzywności przedmiotowej klauzuli Sąd przywołał treść do art. 3851 § 1 k.c. .Wskazał, iż kwestionowane postanowienie nie jest indywidualnie uzgodnione z konsumentem, a nadto nie dotyczy głównych świadczeń stron. Zastrzega ono bowiem dla kupującego prawo do odstąpienia od umowy , regulując formę jego dokonania , konsekwencje finansowe dla strony odstępującej oraz sposób zwrotu na rzecz kupującego zapłaconej wcześniej ceny. Do rozstrzygnięcia, zdaniem Sądu, pozostała ocena, czy kwestionowane przez powoda postanowienie umowne kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Oceniając w tym świetle sporne postanowienie Sąd uznał, że stanowi ono niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 3851 § 1 w zw. z art. 3853 pkt 17 k.c. Spółka w przedmiotowym postanowieniu daje konsumentowi prawo do odstąpienia od umowy w każdej sytuacji, bez konieczności podawania

przyczyny. Jeżeli konsument odstąpi od umowy po zapłacie pierwszej raty, to wówczas będzie zobowiązany do zapłaty odstępnego w wysokości 10% ceny. Zdaniem Sądu wysokość odstępnego jest zbyt wygórowana- oderwana od jakiegokolwiek szkody poniesionej przez dewelopera i prowadzi do jego wzbogacenia się. Zapłata odstępnego winna nastąpić w terminie 7 dni od daty złożenia oświadczenia o odstąpieniu. Jednocześnie przewidziano dla dewelopera prawo potrącenia odstępnego z wierzytelnością konsumenta z tytułu zapłaconej ceny (lub jej części). Deweloper ma obowiązek zwrotu pozostałej części ceny w terminie 25 dni od dokonania wpłaty przez nowego nabywcę lokalu (nie później niż 90 dni od otrzymania przez dewelopera oświadczenia o odstąpieniu). Analiza powyższej klauzuli prowadzi więc do wniosku, że konsument ma zapłacić deweloperowi odstępne w terminie 7 dni, zaś deweloper zwrócić konsumentowi uiszczoną cenę nawet 90 dni od daty otrzymania oświadczenia o odstąpieniu. W tym wypadku jest wyraźna nierównowaga stron, konsument ma bowiem znacznie krótszy termin do uiszczenia należności. Biorąc powyższe pod uwagę Sąd uznał, że skorzystanie przez konsumenta z prawa odstąpienia będzie dla niego tak niekorzystne przede wszystkim finansowo, że mimo takiej potrzeby zrezygnuje z przyznanego mu przez dewelopera uprawnienia. Z tych względów postanowienie powyższe jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta głównie ekonomiczne, ale może też powodować rozczarowanie, poczucie straty czasu itp. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd oparł na mocy art. 102 k.p.c., który stanowi, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o nieobciążanie go kosztami procesu, szczegółowo uzasadniając to sprzecznością z dobrymi obyczajami. Ponowny wniosek złożono na rozprawie, w uzasadnieniu podnosząc m.in., że powodowe (...) szafując interesem konsumenta zrobiło sobie z tego rodzaju spraw źródło zarobkowania, o czym świadczy zwracanie się do przedsiębiorców z propozycją zawarcia ugody pod warunkiem zapłaty kosztów zastępstwa procesowego. Zwrócono również uwagę na niewielki stopień skomplikowania sprawy i znikomy nakład pracy pełnomocnika. Sąd wziął również pod uwagę, iż powód wytoczył pozwanemu kilka spraw z tego samego wzorca żądając w każdej sprawie zwrotu kosztów procesu. Sądowi z urzędu znana jest okoliczność, iż praktyka taka jest stosowana przez powodowe (...) również w sprawach wytaczanych przeciwko innym przedsiębiorcom. Świadczy to zdaniem Sądu, iż powód kieruje się celem zarobkowym a nie interesem konsumentów. W związku z tym Sąd uznał, że obciążenie pozwanego kosztami procesu byłoby w takiej sytuacji sprzeczne z poczuciem sprawiedliwości i zasadami współżycia społecznego. Nie obejmowało to jednak obciążenia kosztami publikacji orzeczenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, które by musiał ponieść Skarb Państwa, co nie znalazło aprobaty Sądu w sytuacji, gdy pozwana stosowała abuzywną klauzulę przed wytoczeniem powództwa.

Apelację od tego orzeczenia wniosła pozwana. Zaskarżyła wyrok w całości. Zarzuciła naruszenie:

1/prawa procesowego, a to: a/art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i brak odrzucenia pozwu w sytuacji, gdy o to samo roszczenie sprawa jest w toku na skutek wcześniejszego wniesienia przez (...) sp. z o.o. z siedzibą w K. odwołania od decyzji z dnia 19 lipca 2010 r. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, b/art. 47938 k.p.c. poprzez jego niewłaściwą interpretację, niezgodną z Dyrektywą Rady EWG 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.UE L z dnia 21 kwietnia 1993 r.) i w konsekwencji przyjęcie, iż stronie powodowej przysługuje w niniejszej sprawie legitymacja czynna;

2/prawa materialnego, a to przepisu art. 3851 § 1 k.c. w zw. art.385³ pkt.2 kc poprzez niewłaściwą interpretację i zastosowanie.

Mając na uwadze powyższe, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i odrzucenie pozwu oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz strony pozwanej zwrotu kosztów postępowania ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz strony pozwanej zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje.

Apelacja jest zasadna, choć Sąd nie podziela większości jej zarzutów. Jednakże naruszenie prawa materialnego Sąd Apelacyjny bierze z urzędu, nawet jeżeli nie zostało należycie wyartykułowane przez stronę.

W pierwszej jednak kolejności odnosząc się do zarzutu o charakterze procesowym, należy stwierdzić, iż nie może odnieść skutku zarzut, dotyczący naruszenia art. 199 §1 pkt.2 kpc już z tego powodu, iż wydane w wyniku jego rozpoznania postanowienie z dnia 30 grudnia 2011r. o odmowie odrzucenia pozwu stało się, wobec jego niezaskarżenia, prawomocne. Nie może być ono zatem już przedmiotem kontroli Sadu Apelacyjnego z uwagi na treść art. 380 kpc a contrario. Już ubocznie należy wskazać, iż niniejsze postępowanie oraz postępowanie toczące się z odwołania pozwanego od decyzji Prezesa UOKiK-u z dnia 19 lipca 2010r., nr (...), wbrew argumentacji apelującej, charakteryzują się brakiem tożsamości stron i podstawy prawnej dochodzonych roszczeń, mimo pokrywających się w znacznym zakresie podstaw faktycznych tychże roszczeń.

Niezasadny okazał się też zarzut naruszenia art. 47938 k.p.c. poprzez jego niewłaściwą wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, iż stronie powodowej przysługuje legitymacja czynna w niniejszej sprawie, ale jedynie w zakresie legitymacji procesowej. W pierwszej kolejności należy zauważyć, iż przepis art. 47938 § 1k.p.c. statuuje legitymację czynną formalną/ procesową/ dla określonych w nim podmiotów, które są uprawnione do zainicjowania kontroli abstrakcyjnej danego wzorca. W tym znaczeniu powodowe (...), jako mające w swoich celach statutowych ochronę interesów konsumentów, ma formalne/pierwotne/ uprawnienie do wytoczenia powództwa o stwierdzenie abuzywności danej klauzuli.

Sąd Apelacyjny podzielił też ustalenia faktyczne Sądu I instancji, przyjmując je za własne z poniższym uzupełnieniem co do treści decyzji prezesa UOKiK-u nr (...) w zakresie traktującym o przedmiotowej klauzuli..

Natomiast Sąd Apelacyjny uznał, iż doszło do naruszenia prawa materialnego w postaci art. 385¹§1 kc z niżej wskazanych przyczyn, innych niż to wyartykułowała strona pozwana. Legitymacji procesowej w rozumieniu art. 47938 § 1 k.p.c. nie można, zdaniem Sądu Apelacyjnego, rozpatrywać oddzielnie od legitymacji materialnej, wynikającej z treści art. 385¹§1 kc i nast., dotyczących klauzul niedozwolonych. Wprawdzie spór o stwierdzenie abuzywności klauzuli ma charakter powództwa o ukształtowanie, nie jest to powództwo o ustalenie, brak więc jest podstaw do badania interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc /por. Tadeusz Ereciński Kodeks postępowania cywilnego Komentarz, Część pierwsza, Postępowanie rozpoznawcze. Tom 2 Lexis Nexis Sp. zoo, Wyd. 3, str. 733/. Z istoty rozważanych przepisów kodeksu cywilnego wynika jednak, iż ich przedmiotem, ratio legis, innymi słowy podstawową wartością przez nie chronioną jest interes konsumenta, definiowany jako określone potrzeby konsumenta uznane przez ustawodawcę za godne ochrony/por. uzasadnienie uchwały SN z dnia 13 lipca 2006 r.III SZP 3/06/, innymi słowy: interes konsumenta rozumiany jako zespół wartości podlegających ochronie przed nadużyciami ze strony sprzedawców lub dostawców, w szczególności przed jednostronnymi standardowymi umowami i niedozwolonym wyłączeniem z umów podstawowych praw"/por. preambuła dyrektywy Rady EWG 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r., której zasady znalazły odzwierciedlenie w rozważanych przepisach/. Ten interes konsumenta stanowi immanentną podstawę legitymacji materialnoprawnej w rozumieniu art.385¹ kc., tym samym niezbędną, niejako podstawową, przesłankę materialnoprawną do uwzględnienia powództwa obok innych przesłanek/ pozytywnych i negatywnych/ wymaganych wskazanym przepisem, przy założeniu istnienia legitymacji formalnej, procesowej organizacji społecznej, o której mowa w art. 47938 § 1k.p.c.. Pogląd ten koresponduje z brzmieniem preambuły i art. 7 cytowanej wyżej dyrektywy, która posiłkuje się pojęciem uzasadnionego interesu, istniejącego po stronie takiej organizacji, do działania w sprawie. Prowadzi to w dalszym toku rozważań a contrario do konstatacji, iż brak takowego interesu konsumenta powoduje brak legitymacji materialnoprawnej po stronie danej organizacji/ (...)/ do wytoczenia powództwa w przedmiocie abstrakcyjnej kontroli wzorca w oparciu o treść art.47938 § 1k.p.c w zw. art.385¹§1 kc i nast. Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy zauważyć, iż kwestionowana klauzula stała się przedmiotem badania Prezesa UOKiK-u, który w nieprawomocnej decyzji z dnia 19 lipca 2010 r. nr (...) uznał m.in. jej stosowanie we wzorcu umownym za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, uznając działanie takie za bezprawne i godzące w interesy konsumentów, zaznaczając iż postanowienie to zostało wpisane do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone/ naruszenie art. 24 ust.1 i 2 pkt.1/ oraz stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 25 maja 2010r./str.2 i 3 decyzji- k -9 i nast. akt sprawy/. Prezes powołał się na tzw. rozszerzoną prawomocność wyroku w stosunku do innych przedsiębiorców od momentu wpisania klauzuli

do rejestru. Tym samym klauzula ta będzie przedmiotem dalszego badania w postępowaniu wszczętym na kanwie tej decyzji, od której powód złożył odwołanie/ k-33-34/. Interes konsumenta podlegać zatem będzie rozważeniu i ewentualnemu „zaspokojeniu” w powyższym postępowaniu, w którym dojdzie do analizy jego ewentualnego naruszenia i w dalszym toku określenia ostatecznych konsekwencji dla przedsiębiorcy z tego tytułu. Tym samym brak jest podstaw do przyjęcia istnienia, zasługującego na ochronę, interesu konsumentów w niniejszym postępowaniu, zakładającym abstrakcyjną, ponowną kontrolę tegoż samego wzorca. Nie występuje konieczność ochrony uprawnień obywateli, albowiem będzie ona miała miejsce w wyżej wskazanym postępowaniu. Innymi słowy interes konsumenta / uzasadniony interes w rozumieniu cytowanych przepisów unijnych/ uległ „wyczerpaniu” w powyższym postępowaniu i brak jest podstaw do przyjęcia jego istnienia w tymże procesie. Implikuje to w świetle wyżej wskazanych rozważań brak legitymacji czynnej materialnej powodowego (...) w rozumieniu art. 385¹§1 kc w zw. art. 479³§ 1 kpc do wytoczenia niniejszego powództwa. Należy zauważyć przy tym , iż powód posiłkując się przedmiotową decyzją nie wskazał przyczyn, dla których mimo wydania cytowanej decyzji/ z której jak się wydaje „przeniósł” treść klauzuli, nie posiłkując się nawet treścią wzorca/ przesądzającej, nieprawomocnie, określone w niej kwestie - domaga się w istocie ponownej kontroli przedmiotowego wzorca pod kątem naruszenia art.385¹ kc. Niezrozumiałe jest również / w założeniu, iż nie chodzi jedynie o mnożenie kosztów procesu / wydzielanie kolejnych postanowień z przedmiotowej decyzji i wnoszenie odrębnych spraw, zmierzających do stwierdzenia ich abuzywności, w zakresie każdej z klauzul z osobna. Powyższe prowadzi do wniosku, iż powództwo wobec wskazanego braku legitymacji materialnej strony powodowej podlegało oddaleniu. Czyni to bezprzedmiotowym rozważanie zarzutu zawartego w punkcie drugim apelacji w zakresie prawidłowości uznania przedmiotowego postanowienia za niedozwolone w rozumieniu art.385¹§1 kc w zw. z art. 385³ pkt.2 kc. Ponadto zarzut ten nie polemizuje w istocie z klauzulą będącą przedmiotem rozpoznania Sądu w niniejszej sprawie. Jest to jednak bezprzedmiotowe, z uwagi na wskazane przyczyny oddalenia powództwa, związane z brakiem interesu w wyżej wskazanym rozumieniu, co dotyczy jednakowo wszystkich klauzul wskazanych w decyzji Prezesa UOKiK-u z dnia 19lipca 2010r. . W związku z powyższym z mocy art. 386 §1 kpc w zw. art. 98 §1 i 3 kpc i art. 108 §1 kpc w zw. art. 98 §1 i 3 kpc/zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu - powód przegrał sprawę/ orzeczono jak w sentencji.